

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРОТИ ТЕРОРИЗМУ – ЕКОНОМІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ СВІТОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто вплив макроекономічних показників, часового фактору та територіальних аспектів на вчинення транснаціональних конфліктів в тій чи іншій країні. В ході дослідження виявлена необхідність координації зусиль країн, економіка яких постраждала від терористичних актів.

This work considers the impact of macro-economic, territorial and temporal parameters on the commission of transnational conflicts in any country. The study identified the need to coordinate the efforts of countries whose economies suffered from terrorist acts.

Вступ. Становлення нової системи міжнародних відносин, глобалізаційні процеси, формування єдиного світового співтовариства не гарантують прихід стабільності та гармонії. З'явилися нові дестабілізуючі сили та тенденції, повернулися старі конфлікти. Загрозливих масштабів набуває проблема транснаціонального тероризму. Він, як соціально-політичне явище, пов'язаний у більшості випадків з національними кордонами, сьогодні стає всесвітньою проблемою, з якою зіткнулася економіка більшості країн світу. Цілком очевидно, що для протидії цьому небезпечному явищу необхідна координація зусиль всіх держав на вищому рівні, створення мережі міжнародних організацій.

Постановка задачі. Головним завданням даного дослідження є виявлення зв'язків між динамікою макроекономічних показників та місцем і часом здійснення транснаціональних конфліктів. На основі аналізу впливу показати необхідність міжнародної кооперації країн, потерпілих від терористичних актів.

Методологія. Теоретичну основу дослідження складає системний підхід до аналізу економічних процесів на світовому рівні. Методологічну основу становлять методи системного та компаративного аналізу, ретроспективи розвитку, логічного узагальнення.

Результати дослідження. Як визнають більшість економістів, для успішного функціонування ринкової системи достатньо 20% висококваліфікованих працівників. Значна частина їх уже сьогодні інтегрована країнами так званого «золотого мільярда». Досить можливим є те, що 80% іншим працівникам при нинішньому розвитку подій відведено місце маргіналів світової економіки. Тому навряд чи подібна політика соціальної деградації і «виштовхування» значної частини робітничого населення на периферію світової цивілізації може бути реалізованою непомітно, не викликаючи відповідної реакції у тих країн, народів і соціальних груп, які маргіналізуються.

Терористичні акти з кожним роком стають все більш ретельно організованими і жорстокими, з використанням найсучаснішої техніки, зброї, засобів зв'язку. У різних регіонах світу політичними і націоналістичними радикалами, що взяли на озброєння методи терору для досягнення своїх цілей, організована розгалужена мережа підпілля, складів зброї і вибухових речовин, що забезпечують структури, фінансові установи. Як прикриття для терористичних організацій функціонує система фірм, компаній, банків і фондів. Цілком очевидно, що для протидії цьому вкрай небезпечному явищу необхідна координація зусиль всіх держав на вищому рівні, створення мережі міжнародних організацій. Для здійснення ефективних дій по боротьбі з тероризмом необхідно також вироблення його єдиних міжнародно-правових понять, точної правової характеристики цього виду злочину [1].

Тероризм не ставить самоціллю вбивства і вибухи, йому потрібна широка інформація про вчинені терористичні акти. Первинний ефект конфлікту – інформаційний, навіть сама інформація, як така, терористам не потрібна. Вони очікують впливу інформації.

Тероризм став важливим чинником у сфері міжнародної економіки. Проте не настільки небезпечним, як політичні вбивства. Досить рідко окремі терористичні атаки – наприклад, вибухи бомб чи вбивства, можуть надати довгостроковий і серйозний вплив на економіку. Подібний вплив виявляють або терористичні кампанії, що тривають довгий час, або особливо великі та криваві теракти, які надають значний психологічний ефект.

Пропоную згадати найбільші конфлікти у світі 2000-2009 рр. [2]:

- 17.07.2009 р. - Індонезія. Влада повідомляє про 9 загиблих і 50 поранених.
- 26.11.2008 р. - Індія. Число жертв склало 179 чоловік.
- 18.10.2007 р. - Пакистан. Число загиблих досягло 140 чоловік, більше 500 поранені.
- 13.10.2005 р. - Російська Федерація. Загинули 47 людей, були поранені - 100.

- 07.07.2005 р. - Великобританія. Загинули щонайменше 54 людей, поранення отримали не менше 700 чоловік. Фактично зірваним виявився саміт «великої вісімки» (G8).
- 01.09.2004 р. - Російська Федерація. Підсумком акції стали понад 330 загиблих.
- 29.05.2004 р. - Саудівська Аравія. У результаті загинули 16 людей.
- 11.03.2004 р. - Іспанія. Загинули 192 людини, більше 1500 отримали поранення.
- 20.11.2003 р. - Туреччина. У результаті загинули 28 людей, 450 людей поранено.
- 15.11.2003 р. - Туреччина. У результаті загинули 24 людини, 300 отримали поранення.
- 09.11.2003 р. - Саудівська Аравія. У результаті теракту загинули 18 людей, більше 120 отримали поранення.
- 25.08.2003 р. - Індія. У результаті теракту 52 людини загинули, 150 поранені.
- 13.05.2003 р. - Саудівська Аравія. Загинули 34 людини, 194 - отримали поранення.
- 23.10.2002 р. - Російська Федерація. При штурмі загинули 117 заручників.
- 13.10.2002 р. - Індонезія. Загинули близько 190 людей, більше 300 поранені.
- 06.10.2002 р. - Ємен. Були поранені 12 з 25 членів команди судна. Близько 90000 барелів нафти потрапило в море, утворивши пляму розміром 500 км².
- 11.09.2001 р. - США. У Нью-Йорку загинуло 2749 осіб, у Вашингтоні 189, в Пенсільванії 44.
- 12.10.2000 р. - Ємен. Загинули 17 моряків ВМФ США, поранено 39.

Відомо, яку кількість жертв забирають терористичні акти. Проте точно не підраховано, який збиток тероризм завдає світовій економіці. Розглянемо його вплив на деякі макроекономічні показники економіки потерпілих країн. Так як ВВП на душу населення можна вважати мірою добробуту населення країни, доцільно буде спочатку розглянути вплив транснаціонального тероризму на цей показник.

Розглянемо нижче наведену діаграму, в якій відображена динаміка приросту ВВП на душу населення в країнах, які потерпіли від тероризму в 2000 - 2009 рр., дол. (див. рис.1):

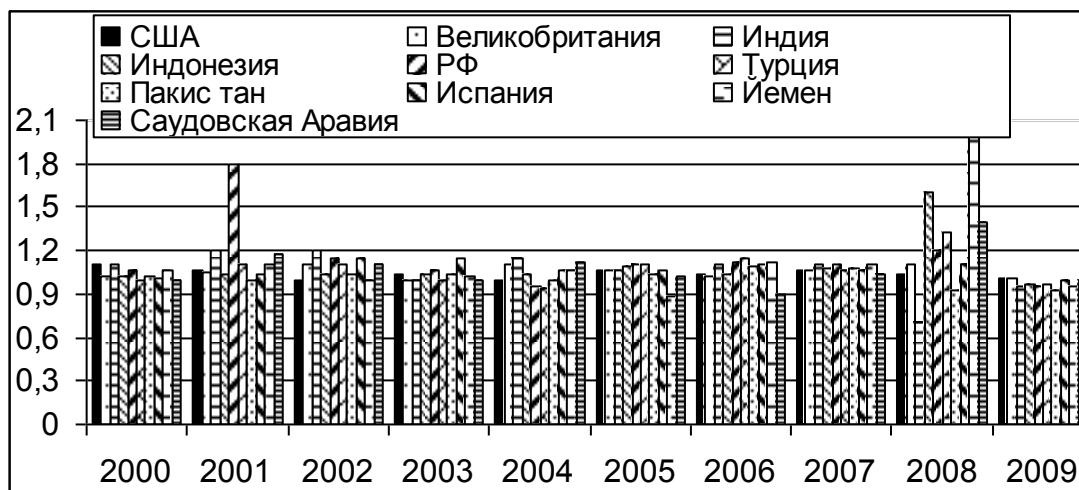

Рис. 1. Динаміка приросту ВВП на душу населення в країнах, які потерпіли від тероризму в 2000 - 2009 рр.,%

Як бачимо, перелічені вище масштабні конфлікти виключають довгострокове економічне зростання ВВП на душу населення. Незважаючи на це, бачимо певну залежність між динамікою приросту показника та вчиненням терористичних дій.

У короткостроковому плані найбільше постраждали від глобальних економічних втрат саме ті, хто найменше могли дозволити собі зазнати такі втрати. Хоча в деяких бідних країнах спостерігалось деяке економічне зростання завдяки все більш широкій участі в світовій економіці, так як спад не лише підривав би їх економічні перспективи, а й ставив би під загрозу їх політичну стабільність.

Прийнято вважати, що погіршений стан економіки – один з ключових чинників, що створюють сприятливе середовище для тероризму. Але проведені дослідження показали іншу залежність. Виявлена залежність визначена в тому, що за рік до вчинення збройних конфліктів у країнах був зафіксований найбільший приріст ВВП на душу населення, порівняно з попередніми роками. Тобто, коли в країнах досягався певний рівень економічного розвитку, в найближчі рік-два здійснювалися конфлікти, напади, які знижували приріст показника.

Можемо припустити, з огляду на вище надані дані, що, ймовірно існує якесь наддержавне управління. Організація подібних масштабних дій навряд чи під силу будь-якій одній, окремій з відомих терористичних організацій (мова йде про десятки мільйонів доларів). Тільки підготовка учасників вимагає чималих капіталовкладень і часу (як мінімум рік). За цей час про плани організацій могли б дізнаватися спецслужби, агенти яких можливо є майже в кожній подібній організації. Характер підготовки і проведення операцій дозволяють припустити, що, можливо, подібні акції організовуються

якоюсь досить могутньою транснаціональною структурою за участю тіньових міжнародних фінансових організацій. Це опосередковано підтверджується рідкісною злагодженостю дій світової терористичної «еліти» відразу після терактів, а також тим, що конфлікти практично мало впливають на економіку і стан фінансової системи країни. На жаль, можна припустити, що міжнародний тероризм є складовою глобальної економіки.

Розглянемо територіально-часове розташування конфліктів у 2000-2009 рр. (див. рис. 2):

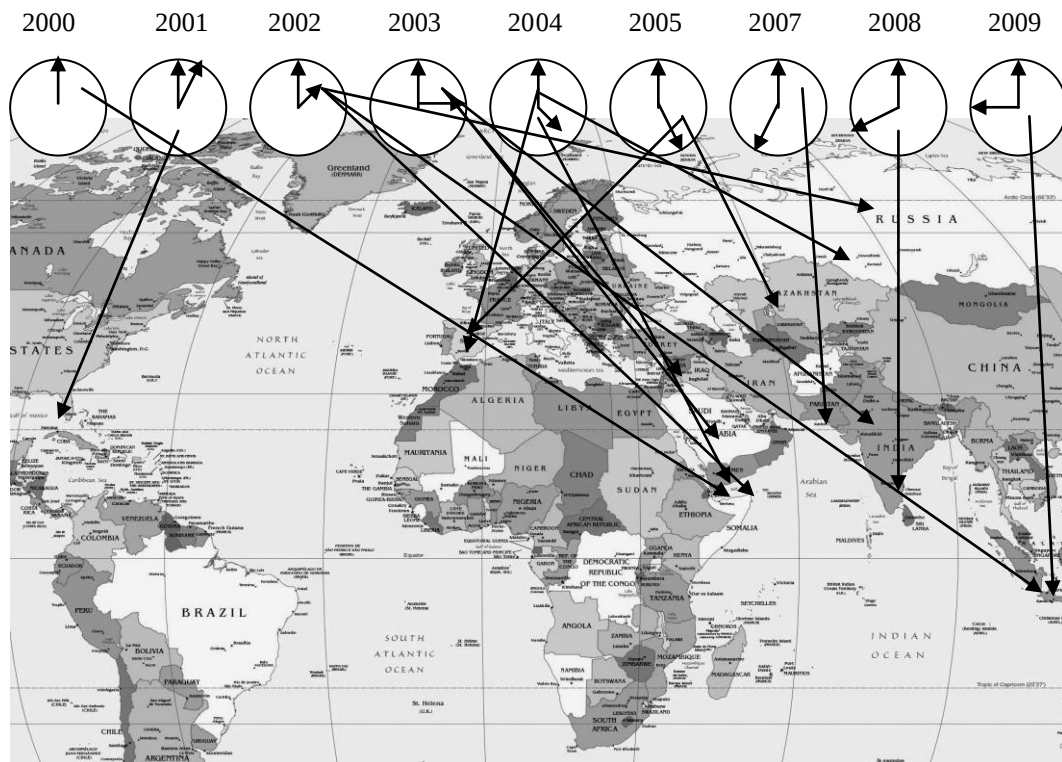

Рис. 2. Територіально-часове розташування конфліктів в 2000-2009 рр.

Проаналізувавши вище розташовану часово-територіальну залежність можна відмітити поступове щорічне переміщення дій конфліктів на східні регіони карти світу. В індустріально розвинених країнах світу конфлікти відбувалися частіше, ніж в "бідних", проте економічний збиток від них був менший. У результаті великого теракту змінюється інвестиційна схема – обсяг приватних інвестицій знижується, обсяг державних інвестицій, навпаки, збільшується (наприклад тому, що держава наймає додаткових співробітників служб безпеки і збільшує чисельність збройних сил).

В останні роки у світі помітно почастишали конфліктні акції щодо окремих компаній нафтової інфраструктури (це дозволяє впливати на світові ціни на нафту) і окремих держав (терористи намагаються погіршити ситуацію в їх економіках і знизити інвестиційну привабливість). Таким чином, терористи поступово стають важливим чинником світової економіки.

Контртерористичні заходи дорого обходяться світовій економіці. У підсумку споживачі стикаються з поступовим зростанням цін на товари і послуги. Особливо серйозно боротьба з подібними акціями відбивається на вартості товарів, що перевозяться повітряним та морським транспортом – в аеропортах і морських портах посилено заходи безпеки, що збільшує терміни транспортування товарів: особливо страждають від цього торговці продуктами харчування. Більш того, позиції країни у сфері міжнародної торгівлі можуть бути серйозно ослаблені, у разі якщо терористична загроза має значні масштаби, а заходи безпеки починають негативно позначатися на ділових подорожах, транспорті та інвестиціях [3].

Розглянемо на прикладі США. За оцінками Bureau of Economic Analysis, економіка США після подій 11 вересня 2001 року втратила близько \$80 млрд. Роздрібні продажі впали на \$6 млрд. (на 2.1%); обсяг нових замовлень на товари тривалого користування зменшився на \$11.6 млрд. (6.8%); число нових заяв на допомогу з безробіття зросло на 50 тис. – найбільший стрибок за місяць з серпня 1982 року. Промислове виробництво впало у вересні на 1%. Авіакомпанії негайно скоротили кількість рейсів на 30%. Економіка США за останні чотири місяці 2001 року втратила 1.1 млн. робочих місць. Через введення більш строгих правил догляду на прикордонних пунктах і в портах утворилися "пробки" в системах управління ланцюгами поставок. У вересні 2001 року поставки товарів тривалого користування впали на \$9.2 млрд., оскільки транспортні проблеми внесли плутанину в потоки замовлень і напружили витрати на доставку товарів. Різко збільшилися страхові витрати, причому в деяких випадках щомісячна вартість страховки підвищилася на 300% порівняно з періодом до терактів. У той же час, різко зросли і витрати на безпеку [1].

У результаті всіх великих терактів негативну динаміку традиційно демонстрували фондові індекси постраждалих країн, різко знижувалася вартість нерухомості у постраждалому місті або регіоні. Крім того, подібні конфлікти призводять до збільшення числа безробітних і закриття (постійного або тимчасового) багатьох компаній або виробництв, зростання вартості послуг страхових компаній [2].

Висновки. Слід зазначити, що спільна діяльність країн світового співтовариства з протидії міжнародному тероризму та викорінення справжніх причин почалася. На цьому напрямку є досить серйозні перешкоди і перепони. Лише об'єднані зусилля можуть надати цілком реальні результати, які втіляться у створенні ефективної системи безпеки кожної держави і світового співтовариства у цілому. Цю проблему неможливо вирішити лише військово-силовими засобами або діями спецслужб. Її потрібно вирішувати на економічному, політичному, ідеологічному та інших рівнях.

Науковою новизною дослідження є використання просторово-часового підходу до динамічного аналізу впливу неекономічних чинників негативного спрямування на макроекономічні показники країн світу, який, на відміну від існуючих, надає можливості прогнозувати можливі місця цього негативного впливу з врахуванням динаміки макроекономічного показника і можливістю наддержавного регулювання.

За даним напрямом планується дослідити вплив інших економічних показників на час та місце здійснення терористичних актів.

Література

1. Washington ProFile [Електронний ресурс]: Washington ProFile. – Електрон. дані (2 файлу) – 2010 – Режим доступу: www.washprofile.org. – Назва з домашньої сторінки інтернету.

2. Око планети [Електронний ресурс]: Око планети. Новини, аналітика, інформація. – Електрон. дані (2 файлу) – 2009 – Режим доступу: www.oko-planet.su. – Назва з домашньої сторінки інтернету.

3. Світова та ринкова економіка [Електронний ресурс]: Світова та ринкова економіка: статті та книги. – Електрон. дані (1 файл) – 2010 – Режим доступу: www.knukim-edu.kiev.ua. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.